

Az elsodort egyetemi ifjuság útja

Petőfi Sándortól — Kémeri Nagy Imréig és vissza

Írta: GÁRDOS SÁNDOR

A debreceni diákok után a szegedi egyetem hallgatói is akcióba léptek az elmúlt héten. Politikai nagytakarítást, új, egészséges szellemet követel az ifjuság az áporodott levegőjű tantermekben, laboratóriumokban és klinikákon. Az egyetemi hallgatók megmozdulása, erélyes fellépése nem az aula háziügye, nem patoforradalom, hanem jelentős országos ügy és nemzeti érdek. Nem mindegy, hogy kik és hogyan irányítják majd az új, haladózselemű Magyarországon a közeljövő középiskoláját, azt a művelő népréteget, amely vezetőszerepre hivatott és amely hamarosan feltöltődik, megújódik a fellökrvő munkás- és parasztsztyáj ifjuságával.

Annak a szellemnek, amely eddig az egyetemeken uralkodott, gyorsan el kell tűnnie a történelem sülyeszűőiben. A felső és középső tízezrek privilegizált kasztja tartotta mostanáig kezében az ifjuságot, amelyet tudatosan félre nevelt, gyűlöletre tanított és féltékenyen őrködött, nehogy a haladás szelleme betörjön az egyetem falai közé. Az előnevesek, kivételes joguak, gőgös klubtagok szűk körű lárságát nevelte így a rövidlátó osztályérdek, amelynek az ellenforradalom és fasiszmus 25 esztendeje alatt sikerült szembeállítani a magyar egyetemi ifjuságot a néppel és megtagadlatni vele a márciusi hagyományokat, a 48-as forradalom dicső örökségét és a dolgozó tömegekkel vállalt szolidaritását.

A »Horthy-Ifjúság« az elmúlt ötöt 25 év alatt inkább a bikacsőköt s a kutyakorbácsot forgatta, mint a könyvek lapjait. Kiálltak a főiskolák kapujába és véresre verték mindenkit, aki nem tartozott az ő helyke klikkjükbe és mégis inni őhajtott a tudomány kelyhéből, amelyből ők inkább kaddarkarócsót ittak, mint tudományt. Minden reakciós mozgalom, amely az utóbbi két és fél évtized alatt végigpusztított ezen a szerencsétlen országon, fellegrárat talált az egyetemeken, az ifjusági egyesületekben. Suhogtak a Turul-legények bunkói, de a csapások sohasem irányultak a zsarnokság, az elnyomók ellen, hanem következetesen az elnyomottak s védelének háttára zuhogtak. A magyar egyetemek melegágyai voltak a nép társadalomellenes, kulturgyalázó és magyar nevet megcsufoló fasiszta mételtynek.

Az egyetemi ifjuság hangadó része megtagadta a 48-as vezért, Petőfi Sándort és felesküdt Kémeri Nagy Imre bikacsőkjére. A Pilvax-kávéház Ifju hősei annakidején a budai vár német zsarnokainak ágyui ellen vonultak fel, hogy kiszabadítsák börtönből a munkásság mártírját, Tancsics Mihályt és a Nemzeti dallal az ajkukon törték le a sajtó bilincseit. Horthy és Kémeri Nagy Imre diákjai viszont állandó készenlétben voltak, hogy a munkásság minden megmozdulásával szembe szálljanak, tevékeny részt vettek az ellenforradalom véres leher terrorjában és a Nemzeti dal helyett az »Erger-Berger« hangjai mellett vadásztak védtelen, magányos s ifjedt emberekre. Ez volt a különbség a két korszak egyetemi ifjusága között.

Hogy Kémeri Nagy Imre borgőzös szelleme elhatalmasodhatott a magyar egyetemeken, azért elsősorban a tanári kar a felelős. Az a tanári kar, amely elnéző mosollyal szemlélte a bikacsőkös Turul-fiúk duhajkodását és szolgai alázattal feküdt a germán »Drang nach Osten« rajtuk át dűbörgő szekeének kerekéi alá. A tanárok nagyrésze lelkesen helyeselt

a kilengéseknek és szentesítette az erőszak törvényeit. Bűneik nagyok és nehezen helyrehozhatók. Megmérgezték generációk lelkét és a magyar közéletre olyan elemeket szabadítottak, amelyek ime sikeresen s tökéletesen tették tönkre Magyarországot. A bajtársi szövetségek »világnézeti« és osztályharcának nevelő hatása formálta, illetve deformálta az átkos emlékü 25 év vezető rétegét gyáva, kapzsi s műveletlen masszává, amelyet kénye-kedve szerint használhatt fel saját önző céljaira a teuton imperializmus. Ez a tervszerűen elbutított és emberi érzéséből kivetkőztetett »intelligencia« kritika nélkül tette magáévá a hangosan puffogó jelszavakat és engedelmes bábja lett minden sváb kalandornak. Hogy a középiskolák tekintélyes és élen haladó része ilyen poltron-maggyarrá lett, azért elsősorban az egyetem tanári kara felelős.

Es most következzék el a felelős-

ségrevonás ideje!

Nem engedhetjük, hogy a közoktatásiügyi hatóságok elbogatellizálják ezt a nemzetmentő fontosságú és generációk fejlődésére messze kiható felelősségrevonást. Nem tűrhetjük, hogy az egyetemi autonómia bő és sokmindent eltakaró köpenybe burkolózva így suba alatt és kollegiális nyá-jaskodás közben egymást igazolják a tanár urak. Olyan igazoló bizottságokat kell megszervezni, amelyek a demokratikus pártok kiküldötteiből, a diákok képviselőiből és a közismerten haladó szellemű, gerinces egyetemi tanárok megbízottiból áll. Ezeknek az igazoló bizottságoknak sűrű rostára kell helyezni minden előadó professzort, megvizsgálni nemcsak a multját, a magartását, cselekedeteit, hanem ki kell forgatni a lelküket is, görcsővel vizsgálni a lélek legelrejtettebb zugait is, nem maradt-e benne valahol a fasiszta kórságnak csak egyetlen bacillusa is. Könyörtelenül el kell távolítani az egyetemi kated-

rákról mindazokat, akik tovább mérgezhetnék az ifjuság lelkét. Ha nem talán egy-egy ilyen »fertőzött« professzor prominens tudása szakmájának és elvesztése érzékeny csapás jelentene az illető tudományra, akkor is távol kell tartani a nevelő funkcióktól és pusztán tudományos működésre szorítani a laboratóriumban vagy az íróasztalnál. De ne engedjük őket a katedrára!

Hiszen bőségesen vannak tudósaink, művészeink, íróink, akik éppen gerinces magyarságuk megalkuvást nem tűrő haladó szellemiségük következtében nem juthattak eddig katedrához, nem kerülhettek az egyetemi ifjuság közelébe sem. Még ha a tanári kar 80 százalékát kell kicserélni, akkor is hajtsák végre ezt az »örsgé-váltást«. Új, tiszta szándéku, demokratikusan magyar nevelő karra van szükség, mert az ő feladatuk lesz visszakanyarítani az elsodort ifjuságot újat Kémeri Nagy Imre vértől csu-szamlós korcsmájából Petőfi Pantheonjába. Az ő feladatuk lesz az is, hogy megfűszítsák, éltetővé tegyék az egyetemek levegőjét addig is, amíg a »aulától gondosan távolított, de most nekilendülő munkásság, parasztság erőttől duzzadó ifjusága is felérkezik a tudományok csarnokáig. Takarítsák ki addig az egyetemekről a 25 év alatt felgyülemelt fasiszta szemetet!

József Attila és a szegedi egyetem

Írta: Szász Ferenc.

Hogyha nem kell senkinek,
hát az ördög veszi meg.
Tiszta szívvel betörök,
ha kell, embert is ölök.

Elfognak és felkötnek,
kötött földdel elfödnek
a halált hozó fü terem
gyönyörű szép szívenem.

Persze Horger Antalnak az ősi nyolcas csárdásritmusban (kettőt jobbra, kettőt balra) elénk táncoló sorai iránt érzéketlen, idegen füle nem tudta kihallani ebből a versből annak az ártatlan, durcás, mégis derűs, tiszta szívnek a dobbanását, amely az alig 20 éves költő mellében verdesett. Nem tudta kiolvasni belőle azt sem, hogy henegeése, hivalkodása nem őszinte, nihilizmusa gyermeki fenyegetőzés, cinizmusa, jókedve fitogtatott dac csupán és ez a 20 éves magányos fiatalember arra vár, hogy valaki kezét nyujtsa neki és erősen tartva elvezesse az irrealitások talajáról a realitások világába. Horger Antal megtehette volna ekkor, ha nem elutasító, hanem megértő József Attilával szemben, hogy megszünteti egyedülvalóságát, kontaktushányát az emberekkel. Ehelyett kijelentésével növelte ebbeli érzéseit s fokozta hangulat-ingadozásait, amelyek végül a lélekhasadás katasztrófájába vitték a tragikus sorsu fiatal költőt.

Talán kár, talán nyereség, hogy mindez így történt, mindenesetre József Attila sorsa másként formálódott volna, ha tanár lesz belőle. A Horger-affér után még sokáig nem mondott le tervéről. Amikor 1930-ban Hódmezővásárhelyen egy nyári estén megismerkedtem vele, még mint tanárjelölt mutatkozott be. Később derült ki még ugyanaznap este, amikor valaki verseit kívánta hallani, hogy több, mint egyszerű tanárjelölt: csodás szépségű, új hangú, új ritmusú versek írója. Ebben az időben még többször említette, hogy szakvizsgára készül, a vizsgára azonban mégsem került sor, mert Horger Antal fenyegetésére gondolva azt hitte, úgysem kapna állást. Hogy mennyire fájt neki később is mindig, amiért nem lehetett tanár, mutatja »Születésnapomra« című verse, amelyben felhánytorgatja a horgeri fenyegetést és a régi kamaszos daccal, egyszersmind érett öntudattal mondja oda, hogy így majd

egész népét fogja oktatni.

Harminckét éves lettem én —
meglepetés a költemény,
cseese
becse:
ajándék, amellyel meglepem
a kávéházi szegyeten
magam.
magam.

Harminckét évem elszellelt
s még havi kétszáz sose felt,
Az ám,
Házám!

Lehettem volna oktató,
nem így töltöttem koptató
szegény,
legény.

De nem lettem, mert Szegeden
eltanácsolt az egyetem
fura
ura.

Intélme gyorsan, nyersen érj
a »Nincsen apám« versemért,
a hont
kivont
szabályával óvta ellenem.
Idézi szellemem
hevét

s nevet:
»Ön, amíg szóból értek én,
nem lesz tanár o féltéken« —
gagyog
a ragyog.

Ha örül Horger Antal ur,
hogy költőnk nem nyelvtanul tanul,
sekély
e kéj —

En egész népemet fogom
nem középiskolák fokon
tani-
tani!

Határozottan volt József Attilában sok tanári vonás. Szenvedélyesen szeretett oktatni, magyarázni, meggyőzni. Nem volt olyan ember, lett legyen az intellektuel vagy munkás, egyetemi tanár vagy szeszűgynök, akivel az első szóváltás után nyakig benne ne lett volna valamely társadalmi, irodalmi, bölcséleti, esetleg valami egészen köznap aktuális kérdés megvitatásában. Olyan szenvedélyesen, higgadtan, pártatlanul éles logikával magyarázott, olyan csiszoltan, mintaszerűen for-

Nincsen apám, se anyám,
se istenem, se házam,
se bölcsöm, se szemfedőm,
se csókoni, se szeretőm.

Harmadnapja nem eszek,
se sokai, se kevesei,
Husz esztendőm hatalom,
husz esztendőm eladom.